

MAGYAR HADI SZABÁLYZATOK GYŰJTEMÉNYE.¹⁾

Hadi szabályok a magyar lovasság és a hajdúk számára, a harmincz éves háború előtti időszakból.²⁾

I.

Vitézloe Articulusok melliknek continentiaia szerint Capitanok. Hadnagiok Zazlotartok es egieb Magyar lovas renden ualo vitezloe nep, magokot uiselliek s ezeket megh tartany oe fölsegenek Ferdinánd Herzegnek hituel kötelesek.

Elsőben az Capitan tartozik es hituel koeteles az lovas sereget, az menyre lehet nagiob részről nemes rendbol es io lovakat fogadny kienek fegiuenderkoc, panczernyok, sisakok, kopiaiok, zablaiok, hegiestorok bottiok, avagi szekerczeiek s emellett felkez puskaiok legien.

Minden Nemes ember az kinek harom vagi negi lora fizetnek, tartozik egi nezetek lovat tartanný.

2. Az louas es louasz legieniek fol fegiuerkedue legienek, ha föllieb nem panczeruyok es morda puskaiok legien, azon föllinel tartozik minden kopiai sisakot s zabliat uiselni.

3. Az louas es louaszok igaz ideiw firfiak kie harcra elegendők, s ne gyermekek legienek.

¹⁾ Az utóbbi időben számos magyar hadi szabályzat jutott kezeinkbe, melyeket — mint a korukbeli magyar hadügyre fölötte jellemző okirato-
kat — közölni érdemesnek tartjuk. Nem vélvén azonban czélszerűnek azt,
hogy e szabályzatok a folyóirat rendes közleményei közé ékeltessenek,
azokat jövőre külön cím alatt összegyűjtve adjuk. Az eddig közlött ma-
gyar hadi szabályzatokat lásd a Hadtört. Közl. első három évfolyamában,
részben a főczikkeek, részben az apróságok közt.

²⁾ Cs. és kir. hadi levéltár. Kriegsakten, Deutschland, 1616. 981. sz.

4. Az Mustrakor tartozzek mindenik fegiuereben föl öltöznen, az Mustran által mennÿ, ha kinek fegiuer hordozo Inassa uagion, az sisakiat es kopiaiat hordozza.

5. Az kinek elegendő lona vagi louasza nem uolna, az Comissarius az defectust ki nonnia.

6. Minden megh mustralt iol készölt louasnak hóra fizetesse (minden hóra harmincz napot szamlalvan) negi Renes forint. Az Hadnaginak minden hotol 50 dr aztal penze, zazlo tartónak es Trombitásnak dupla fizetesek legien.

7. Ha valaki az mustranak ideien betegh uolna, annak louat fegiuereuel eggietemben az mustran által uigiek, es mint egessegeben fizetese megh legien rea.

8. Ha az louakban uagi louaszokban, az ellensegtől uagi betegsegh miat, fogiatkozás lenne, tartozzek mindenik az kőuetkezendő holnapra mast helere allatnÿ, meliből az Capitannia bizonsága legien.

9. Hadakozasnak ideien ha valaki tisztessesges harczon es vitezlőe rend szerint, meli Capitannianak akarattiból lenne, az ellensegnek Rab-sagaban esnek, annak szemeliere megh iarion fizetese, szintin mint ha ielen volna.

10. Senki sem Nemessek se egiebek közzól mustrakor költsón idegen louat se szolgat se fegiuert az Mustrara ne vigien, hite es tisztesege szerint.

11. Valamikor uagi az ellenségh ellen, vagi Strazara, uagi egiebuette kellett mennÿ, kiki mind io rendel fegiuereuel es Lovaszíual wíllión föl, ualamint az mustran ielen volt. Ha penigh az had megh indul az utban fegiueret szekeren ne hordozza, Zazloia alat minden megh maradgion és helet se strázán se masut el ne hadgia, hanem rendit megh tarchia; hite és tisztesege alat.

12. Mindenek hite es tisztesege szerint tartozik, ualamikor es ualahun az szűksegh ellensegnek ideien kiuannia, vagi Veghazban, Taborban es ellensegh előtt, helen meg maradnÿ, ha penigh ualaki hir nekül es szabadságot elsoben Capitanniatól nem neuen, helet el hanna es el menne, ha megh foghattiak feiuel büntessek, hol megh nem kaphatnak, sententiaztassek.

13. Senki az Tabarbol harcra vagi predara se sakmanra az Capitan híre nekül ki ne mennien.

14. Ha ki strazara rendeltetett es rea nem megien, auagi ualaki onnan ideinek előtt elmenne, uagi, lovarol le szállana es el alunnek auagi ualamikeppen strazaiat az mint kellenek megh nem allanna, az az serogh Biraianak sentenciaibul feiuel büntessek.

15. Senki strázanak ideien, sem penig rendbeli menetelben, auagi allásban, auagi mikor immar az strazakat helere heliezttik egimással ne niaskodgiek.

16. Mindenek azon igiekezzenek hogi idegen Nemzetseguel barát-sagossan es szeretettel ellienek, es panaszokat Capitanoknak uigiek, magok boszut ne allianak.

17. Senki idegen Nemzett ellen haborusagot ne indiehion, feie neztese alat.

18. Azonképpen senki ualamigh ez had tart, mason regi boszuiait megh ne torollia.

19. Senki az ellenseggel semmit ne közöllion, se uele ne bezelges-sen, hanem ha az foe Capitantol leszen szabadsag rea.

20. Ha ualaki az ellensegnek tanachiban uagi igiekezetiben, auagi azon kiuöl valami aroltatást eő fölsege, az országh, auagi az egez had ellen ertenne uagi eszeben uenne, es ki nem nyilatkoztatna, arolo gianant tartassek.

21. Ha ualaki az ellensegh köziben szókik, es megkaphattiak, az seregh biraianak iteletiben essek.

22. Az szegen Jobagisagon senki erőszakot uagi predalast ne tegien, uagi büntetes alat.

23. Minden tisztesseggel es engedelmesseggel legienek az had előt ualo fő Capitanhoz es főképpen ahoz az ki egiedől az Magiar seregnek eleiben adatik, mind penigh magok Hadnagihoz.

24. Nyľuan ualo Hadnak ideien senki masnak fogliatt uagi uiert predaiat erőuel el ne uegie.

25. Az uitezľő igassagnak es közönseges hadi törüennek mindnia-ian engedelmessekk legienek, es ahoz tartozando tízt uiselő szemelieket semmiben megh ne haboritsak se erőszakot raita ne tegienek, feiek el nezteseben.

Ha valaki uagi hadi, uagi bekesseges időben Tabor után uagi Veghelben ilöt ünne, senki feie vesztese alat hatalmat raita ne tegien.

26. Minden zolgak es lowazzak az uroknal megh maradgianak es Zolgallianak, ualamigh ez Tabor tart, es az ellensegh előtteink uagion. Ha penigh ualaki az idő alat az Taborbol, uratul el szóknek ualahun megh talaltatik fölakasztassek.

27. Senki mas ember zolgaiat uagi lovaszat az ura hire es akarattia nélkül magahoz ne fogia, se meg ne tarcha.

28. Mintniaian kiral eo folsenzenek es az orszagnak híuen igazan es engedelmissen zolgallianak, és ez megh neuezet Articulusokat eppen meg tarchiak, az mint Nemes es vitez emberekhez illik ; minden Capitus

eo fölsegenek tisztesség es hite szerint köteles, es az alattaualo uitezektől is hasonló tisztességet es hitik szerint ualo obligatiot uegien.

29. Azoktol penigh kik az ellensegtől iöttenek spionia auagi ualami gianossagh volna felölök, főkeppen az kic parazit renden ualok, az Capitanok kwlömben es magan vegienek hitet tölök.

II.

Vitezloe Articulusok, kic szerint kiral eo folsege Capitaniai, Vaiday, Tizedesi es magyar gialogh vitezlo serege uisellien magokat mellicket eppen es erőssen megh tartanni eo fölsegenek Ferdinand herczegnek hituel kötelessek.

1. Mindeneknek elöte az Capitanok uagi Vajdaknak megh hit uitez embereknek szükségese lenni, kic hiusegekről eo fölsegenek megh esküdienek, es hogi az uitezi modot az alatta ualokon eppen es erőssen megh tartiak.

2. Minden tiz gialognak egi Tizedesse legien ki lakot uitez ember es az országban zalagia legien. Az közönseges Vitezek olliak legienek az kik heliesek es az uitezlo dolgokban forgoltak, nem buidosok uagi porok.

3. Mindniaian ez vitezek midón oszue fogadgiak es azon mit kiuöl kiki maga rezeröl egiedöl mikor az fizetesre adgia magat, arra esküsznek, hogi eo fölsegenek minden szükségben es szerencheben híuen es igazan zolgálnak, Capitaniknak es Tisztuiselieknek engedelmesek lesznek es minden uitezlo dologra mindenöt es minden időben az mint uitez emberekhez illik keszek lesznek.

4. Hogy ha penigh az fizetes ualamenire elhalladna, meghelegedgen ha az költsön penzel egi ideigh az fizetést bekessegesen eluarni es a Capitan szabadsaga nekül el ne mennienek.

5. Hogi az strazara szorgalmatossan rea mennienek es az uegeket el ne hadgiak sem egi massal ne harczolianak feiek ueszteseben, es az szükségnek ideien Algink körül es egieb munkara kötelessek.

6. Hogy minden gonossagokat, predalásokat, haborusagokat, lopásokat hadakozas ideien, mind Táborban, utakon es szállásokon el tauoztassanak, es hogi az Calmarokat kic elest es egieb szükségese marhat hoznak megh ne haborittsak, feiek veszteseben.

7. Idegen nemzettel bekessegesen ellienek, haborussagot uagi zenebonat ellenek ne indichianak, hanem kiki panaszat Capitannia eleiben uigie, feie vesztesege alat.

8. Az ellenséggel se nyilván se titkon senkivel semmi tractatioia ne legien, feie veszteseben.

9. Hogi ha ualami arultatost, uagi indulatot eo főlsege az orszagh, uagi az egész seregh ellen ualaki eszeben uenne, az fő Capitanak tartozzik megh ielenteni, melliet ha el halgatna arolo gianant büntessek.

10. Senki szabot heleről sem ellensegh ellen, sem Predára ki ne monien Capitanianak híre es akarattia nekül.

11. Valaki elsőkkik Capitan híre es engedelme nekül, feievel büntessek.

12. Az istraza el rendelése után, senki Puskaia az veghazban ki ne löie, se zurzauart, uagi tanadast ne indichon.

13. Ha valaki Strazaiian el alunszik, uagi ielet elfeleiti, az Seregh biraia sententiaiabol megh buintettesek.

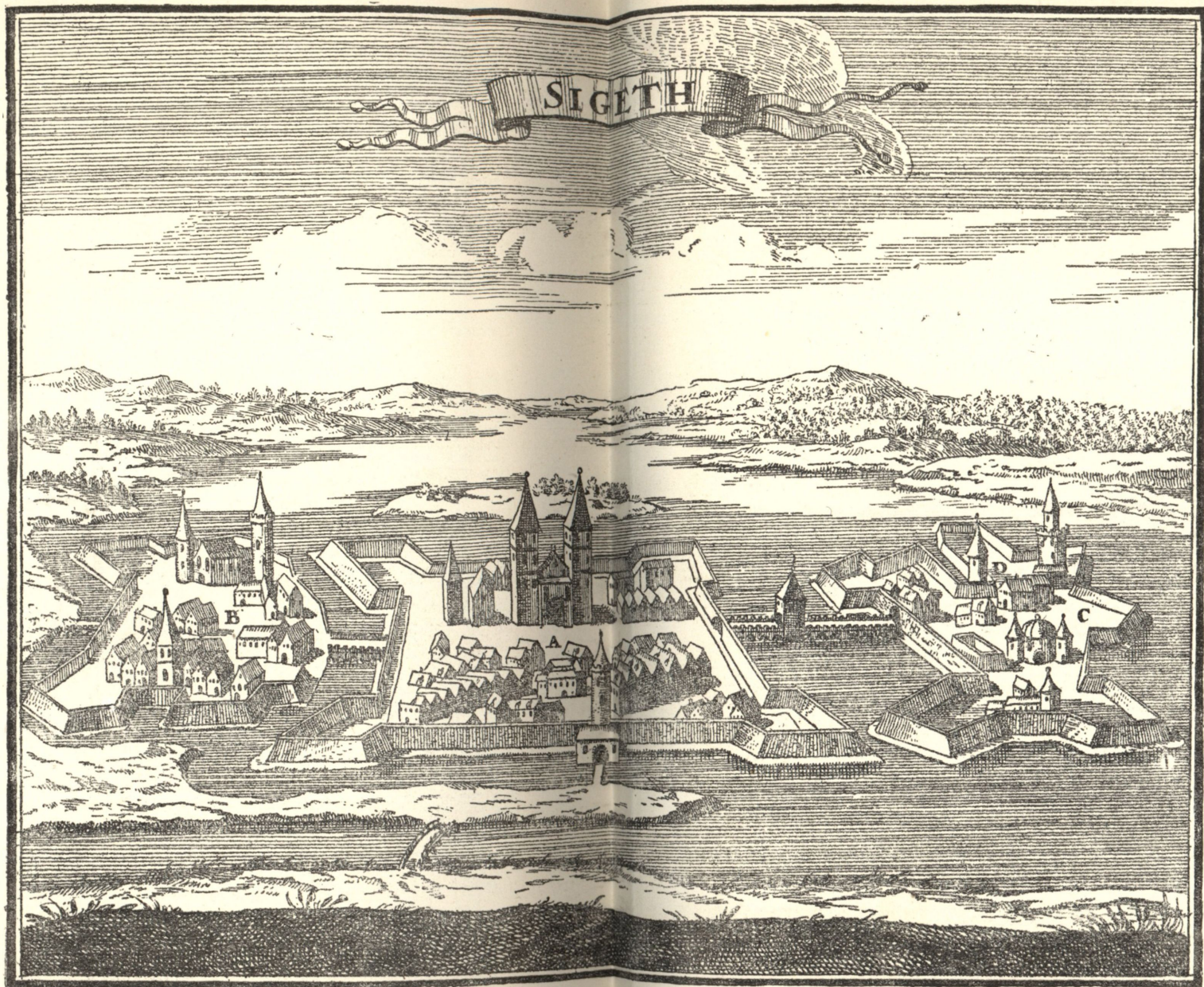
14. Senki hadakozasnak ideien masnak niert Predaiat el ne vegic, es ha ki azt chelekedne, az Seregh biraia eleiben uitessenek.

15. Zazloia alat minden megh maragion es alola Capitan híre nélkül senkinek ne legien szabad elmenni.

16. Senki vegheliben, uagi hadnak ideien Taborban egi nappal se harczollion, ha ki azt chelekedne az Seregh Biraia eleibe allatassok es megh buintettesek.

Közli:

GÖMÖRY GUSZTÁV.

SZIGETVÁR A XVII. SZÁZADBAN.

ZRÍNYI MIKLÓS, A SZIGETVÁRI.